

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne
Čj. MSP-267/2012-OD-SPZ/33
Počet listů: 5
Přílohy: 1/spis

MSP-267/2012-OD-SPZ/33

0100204002869812

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. V. G. starší - stížnost pro porušení zákona

Příloha: trestní spis KS v Hradci Králové sp. zn. 1 Tm 4/2010, dříve veden pod sp.zn. 1 Tm 1/2005

Podle § 266 odst. 1 tr. řádu podávám ve prospěch obviněného V. G.,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 2007, sp. zn. 8 To 20/2007, pokud jím z podnětu odvolání obviněného V. G. st. podle § 259 odst. 3 tr. řádu znovu sám rozhodl tak, že obv. V. G. st. uznal vinným trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. h) trestního zákona č. 140/1961 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2009 (dále jen „tr. zákon“), odsoudil jej podle § 219 odst. 2 tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání 14 let, k jehož výkonu jej zařadil do věznice se zvýšenou ostrahou.

Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. 4. 2005, sp. zn. 1 Tm 1/2005, byl obviněný V. G. st. uznán vinným ze spáchání trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. b), h) tr. zákona a odsouzen dle § 219 odst. 2 tr. zákona k trestu odnětí svobody v délce 14 let, k jehož výkonu byl zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Týmž rozsudkem byl uznán vinným ze spáchání též jeho syn, V. G. ml., a to ze spáchání provinění vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. g), h) tr. zákona, ve spojení s § 6 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Rozsudek dále obsahoval výrok o náhradě škody.

Proti výše citovanému rozsudku podali oba obvinění odvolání. Vrchní soud v Praze, soud pro mládež, rozsudkem ze dne 22.6.2005, sp.zn.: 8 Tmo 5/2005 rozhodl tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b), c), odst. 2 tr. řádu napadený rozsudek z podnětu odvolání obv. V. G. částečně zrušil, a to ve všech výrocích týkajících se tohoto obviněného, a podle § 259 odst. 3 tr. řádu znovu sám rozhodl tak, že jej uznal vinným trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. h) tr. zákona a odsoudil je podle § 219 odst. 2 tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání 14 let, k jehož výkonu jej opět zařadil do věznice se zvýšenou ostrahou. Zopakován byl rovněž výrok o náhradě škody. Odvolání ml. V. G. bylo podle § 256 tr. řádu zamítnuto.

Obviněný V. G. st. a mladistvý V. G. podali proti rozsudku Vrchního soudu v Praze jako soudu pro mládež dovolání, které vymezili dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu, neboť namítli, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. O jejich dovolání rozhodl Nejvyšší soud ČR jako soud pro mládež usnesením ze dne 2.11.2005 sp.zn. 8 Tdo 1373/2005, a to tak, že obě dovolání podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. řádu odmítl, neboť byla podána z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. řádu.

Následně si obv. V. G. st. podal ústavní stížnost, o které bylo rozhodnuto Ústavním soudem nálezem ze dne 24.1.2007, sp.zn. II. ÚS 29/06, kterým byl rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22.6.2005 sp.zn.: 8 Tmo 5/2005 ve výrocích týkajících se obv. V. G. zrušen. Rozsudek Vrchního soudu byl zrušen s ohledem na zkrácení práv obhajoby, vyplývající z čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy – jednalo se o výslech svědka nezl. M. C., který byl proveden jako neodkladný úkon ještě před sdělením obvinění obv. V. G. a posléze byl přečten u hlavního líčení.

Vrchní soud v Praze nevrátil věc nalézacímu soudu a sám ve věci provedl dokazování, na základě kterého rozhodl o odvolání obv. V. G. st. rozsudkem ze dne 4.4.2007 sp.zn. 8 To 20/2007, kterým dle § 258 odst. 1 písm. b), e), odst. 2 tr. řádu rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové z podnětu odvolání obv. V. G. st., částečně zrušil, a to ve všech výrocích týkajících se tohoto obviněného a podle § 259 odst. 3 tr. řádu znovu sám rozhodl tak, že obv. V. G. st. uznal vinným trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1, 2 písm. h) tr. zákona odsoudil jej podle § 219 odst. 2 tr. zákona k trestu odnětí svobody v trvání 14 let, k jehož výkonu jej zařadil do věznice se zvýšenou ostrahou. Zopakován byl rovněž výrok o náhradě škody.

Proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 4.4.2007, podal obv. V. G. st. dovolání formálně opřené o ust. § 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu s tím, že rozhodnutí i za doplněného stavu dokazování spočívá na nesprávném právním posouzení skutku. Dovolání bylo odmítnuto dle § 265i odst. 1 písm. b) tr. řádu usnesením Nejvyššího soudu ČR ze dne 15.8.2007 sp.zn. 8 Tdo 884/2007.

Obviněný V. G. st. si dále podal ústavní stížnost proti rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15.8.2007, sp.zn. 8 Tdo 884/2007, a rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 4.4.2007, sp.zn. 8 To 20/2007, přičemž tato ústavní stížnost byla usnesením Ústavního soudu ČR ze dne 12.8.2008, sp.zn. IV. ÚS 2900/07, odmítnuta.

Ze spisového materiálu dále vyplývá, že obv. V. G. st. se snažil pravomocné rozhodnutí soudu zvrátit podáním několika návrhů na povolení obnovy, z nichž žádný nebyl úspěšný a nevedl ke zrušení napadeného rozhodnutí.

Podle čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky, vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu jsou závazná pro všechny orgány i osoby.

Podle § 219 odst. 1 tr. zákona, kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let.

Podle § 219 odst. 2 písm. h) tr. zákona, odnětím svobody na dvanáct až patnáct let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 v úmyslu získat majetkový prospěch nebo v úmyslu zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin, anebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky.

Podle § 2 odst. 6 tr. řádu, orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

Konstatuji, že obecné soudy při aplikaci jednoduchého práva nerespektovaly závazný právní názor vyslovený v nálezu Ústavního soudu ze dne 24. 1. 2007, sp. zn. II. ÚS 29/06, a z provedených důkazů vyvodily ve vztahu k obv. V. G. st. právní závěr, který je s nimi v extrémním rozporu.

Podle skutkových zjištění nalézacího a odvolacího soudu se obviněný V. G. st. trestného činu vraždy dopustil tím, že dne 12. 8. 2004 v době od 12.00 hod. do 18.00 hod. odvezl svého syna mladistvého V. G. a skupinu nezletilých, a to M. C., P. G., J. H., M. K. a M. T. z K. n. O. do O. u R. n. K., kde společně s mladistvým V. G. označil dům poškozené A. O. a instruoval je odcizit poškozené finanční prostředky a v případě její obrany použít fyzické násilí v úmyslu způsobit poškozené smrt, mladistvý V. G. a všechny nezletilé osoby vnikly do domu poškozené a zde ji fyzicky napadly údery otevřenou dlaní a pěstí, kopy, bitím paličkou na maso do hlavy a bodáním přinesenými nůžkami, srazily ji na zem a požadovaly vydání peněz a dále se střídaly v bodání poškozené nůžkami do oblasti krku a hrudníku, poté prohledaly domek a odcizily částku nejméně 2.000,- Kč, kterou předaly obviněnému V. G. st., který poblíž domu čekal v automobilu; poškozená v důsledku útoku mladistvého a nezletilých utrpěla mnohočetná poranění hlavy, osm bodnořezných poranění krku a dvě bodnořezná poranění na přední straně trupu, přičemž poranění mozku vedlo k bezprostřednímu ohrožení života, když příčinou smrti poškozené byl zánět plic, který byl nahodilou komplikací úrazového poškození mozku. Skutek ve vztahu k obv. V. G. st. záleží, stručně řečeno, v tom, že obv. V. G. st. přivezl všechny výše jmenované na místo trestného činu svým motorovým vozidlem a využil trestně neodpovědné osoby ke spáchání loupežné vraždy, slíbil jim odvoz z místa činu, uloupenou částku mu nezletilci a mladistvý G. předali a on si ji ponechal pro svoji potřebu.

Výpovědi nezletilých a V. G. ml. ve vztahu k účasti obv. V. G. st. na trestném činu lze shrnout následujícím způsobem:

V. G. ml. – dne 31. 8. 2004 (za přítomnosti obhájce a orgánu sociálně právní ochrany dětí) podrobně popsal skutkový děj včetně mechanismu útoku na poškozenou s tím, že on otce požádal o odvoz autem do O., což otec učinil, neboť mu přislíbil úhradu benzínu, otec je nenaváděl k vraždě ani v případě komplikací, to by nikdy neudělal, neví, zda se někdo z kluků bavil před otcem o možnosti poškozenou oloupit či fyzicky napadnout (č. l. 306-308); následně při výslechu před soudcem dne 2. 9. 2004 vše popřel a odmítl, že by on či otec byli na místě činu (č. l. 36); v průběhu hlavního líčení uvedl, že otec je nevinný, neboť auto půjčil strýci P. (č. l. 740);

P. G. (syn) – otec je pouze na místo dovezl; T. v autě domlouval, že půjde k té paní, praští ji a sebere jí peníze, otec svědka na to nic neřekl, jel dál, pak se otočil, oni vystoupili a otec na ně počkal; cestou k domku se K. s T. domlouvali, že když jim poškozená peníze nedá, že ji těmi nůžkami bodnou, tato domluva nebyla v autě; po činu jim otec nadával a přikazoval

jim, že o tom nikde nesmí mluvit; doma mu rodiče měli přikázat, že má vše svést na T., že je do toho zatáhl (č. l. 332-333);

M. C. – starší G. (míněno obv. V. G. ml., neboť činu se účastnil i nezl. P. G.) řekl, že udělají obchod, že někoho oloupí a že C. dostane podíl, auto připravil, ale neřídil ho, seděl na místě spolujezdce vpředu, vůz řídil jeho otec; v jedné vesnici řidič řekl, že půjdou do domečku, který jim také ukázal a kde bydlí stará paní, kterou mají oloupit o peníze; starší G. (tj. V. G. ml.) jim řekl, že kdyby se jim ta paní bránila, tak ji mají zabít tím, co budou mít po ruce; řidič věděl, že jdou krást peníze i vraždit, říkal to jako první; starší G. jim v domě připomínal, aby si vzpomněli, co říkal otec, že kdyby někdo náhodou přišel, tak jej mají zabít a nemají se s ním párat; v autě otec G. řekl, že o tom nemají mluvit, protože by šel sedět (č. l. 319-320);

J. H. – v O. starý G. ukázal dům poškozené; starý G. něco řekl L. a ten mu odpověděl, že „provedem“; k dotazu, zda do domu šli s tím, že pokud bude poškozená klást odpor, mají ji zabít, svědek odpověděl, že na začátku to říkal L. G. (tj. obv. V. G. ml.), o vraždě řekl starému G. L. a starý G. řekl, že mají všichni držet huby nebo se jim něco stane; starý G. jim potom řekl, že žádné peníze nedostanou (č. l. 346-348);

M. K. – seděli v autě, které řídil V. G. starší, jeli do O. za účelem půjčky, zde starý G. zastavil, všichni kromě něj vystoupili z auta. L. (V. G. ml.) jim ukázal domeček, kde paní bydlí a řekl jim, že paní zabijí, pokud jim nedá peníze; po činu na silnici viděli starého G., jak bliká světly; v autě L. řekl starému G., co se stalo, aby jel rychle, protože zabili ženskou; starý G. na to reagoval slovy, že jsou debilové a jestli ho kvůli nim zavřou, tak že uvidí; na sdělení, že našli stokorunu, odvětil, že jsou blázni (č. l. 361-363);

M. T. – otec G. jim řekl, že pojedou do O. k nějaké paní pro peníze, kdyby je nechtěla dát, tak ji mají zmlátit; na výslovnou otázku, zda jim otec G. říkal, že mají poškozenou zbit, vzít peníze a utéct, uvedl, že je to opravdu tak, ale o zabíjení se nebavili a nůžky nikdo nebral; v autě otci G. říkali, že ubodali paní nůžkami, G. jim odpověděl, že o tom nikomu nemají říkat, nadával jim, že jsou debilové (č. l. 419-421).

Vrchní soud v Praze ohledně účasti obv. V. G. st. na trestném činu uzavřel, že obviněný je usvědčován zejména výpověďmi nezletilých M. C., J. H., M. K. a M. T., aniž by ovšem podrobně rozebral, z jakého konkrétního jednání jej tyto výpovědi usvědčují, a jak se vypořádával s podstatnými rozpory ve výpovědích. S paušálním odkazem na obsah výpovědí těchto nezletilých v přípravném řízení vrchní soud konstatoval, že obviněný byl nejméně srozuměn s tím, že mladistvý V. G. a další nezletilí užití proti poškozené fyzického násilí, věděl, jaký je přibližný věk poškozené a její zdravotní stav, a byl proto srozuměn s tím, že ji útočníci mohou společným „hromadným“ útokem usmrtit, jak je ostatně instruoval. Obviněný tím, že nezletilé dovezl na místo činu, instruoval je, slíbil jim odvoz zpět a také je zpět odvezl a převzal od nich odcizené peníze, nejednal pouze jako organizátor, ale jako přímý pachatel. Kromě toho využil nezletilců, o nichž věděl, že nejsou trestně odpovědní, jako nástroje pro realizaci svého cíle.

Z podnětu ústavní stížnosti obv. V. G. st. se Ústavní soud implicitně zabýval důkazní situací ve vztahu ke klíčové otázce, zda obv. V. G. st. instruoval nezletilé také k tomu, že mají vůči poškozené užít násilí takové povahy, že by mohlo vést až k její smrti, a uvedl k tomu následující:

„Konkrétně se v dané trestní věci jedná o prokázání skutečnosti, že stěžovatel měl nezl. osobám a mladistvému spolupachateli dát instrukci odcizit poškozené A. O. finanční prostředky *„a v případě její obrany použít fyzické násilí v úmyslu způsobit poškozené smrt“*, kterážto skutečnost je nezbytná pro užitou kvalifikaci jednání stěžovatele podle § 219 odst. 1, 2 písm. h) tr. zák. Dle odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně je tato skutečnost prokazována *„výpověďmi dvou nezletilých osob M. C. a J. H. a také tento závěr lze dovodit nepřímou z výpovědi nezletilého T.“*. S tímto závěrem se nelze ztotožnit.

Z předmětné části jednání usvědčuje stěžovatele přímo pouze nezl. M. C. (č. l. 319). Nezletilý J. H., o jehož výpověď rovněž opírá výrok o vině stěžovatele soud prvního stupně i v tomto směru, ve své výpovědi pouze uvedl, že o zabití poškozené, bude-li se bránit, ho informovali nezl. M. T. a ml. V. G., a to v autě, ve kterém byl přítomen i stěžovatel (č. l. 346). Svědek nezl. M. T., který byl slyšen po zahájení trestního stíhání, na výslovný dotaz odpověděl, že otec G. (tj. stěžovatel) jim řekl, že *"tu paní mají zbit ... o zabíjení se nebavili"* (č. l. 421), čímž popřel výpověď nezl. J. H., že o zabití poškozené v autě hovořili. Rovněž ml. V. G. ve své první výpovědi, v níž se ke stíhanému skutku doznal, popřel, že by se o úmyslu zabít poškozenou "bavil" v autě. Odvolací soud závěr, že stěžovatel byl přinejmenším srozuměn s tím, že ml. V. G. a nezl. osoby *"užijí proti poškozené fyzické násilí a byl srozuměn s tím, že ji mohou usmrtit a v tomto směru také nezletilé instruoval"*, odůvodnil tím, že nezl. C. mimo jiné uvedl, že *"jim starší G. řekl, že kdyby se ta paní bránila, mají ji zabit"*, dle výpovědi nezl. H. a K. o zabití poškozené hovořil ml. V. G. ve voze v přítomnosti stěžovatele a nezl. T. ve své výpovědi usvědčuje stěžovatele z instrukce, že *"pokud jim poškozená nebude chtít dát peníze, mají ji zbit, zmlátit"*. Soud druhého stupně tedy výrok o vině stěžovatele trestným činem vraždy - v souladu s provedenými důkazy - opřel v podstatě o jediný přímý důkaz, a to o výpověď nezl. M. C.

Pro úplnost Ústavní soud uvádí, že pokud Vrchní soud v Praze ve svém vyjádření konstatuje, že stěžovatel je z trestné činnosti usvědčován nejen výpověďmi nezl. osob ze stadia před zahájením trestního stíhání, ale řadou dalších důkazů, lze s tímto tvrzením souhlasit pouze tak, že tyto další důkazy prokazují nepochybně účast stěžovatele na jednání nezl. osob, které by - pokud by byly trestně odpovědné - bylo trestnou činností, a na provinění spolupachatele ml. V. G., neprokazují však tu část jednání stěžovatele, která dle popisu skutku v tzv. skutkové větě výroku o vině spočívá v instrukci *"o použití fyzického násilí v úmyslu způsobit poškozené smrt"*.

Na základě mj. těchto úvah dospěl Ústavní soud k závěru, že s ohledem na význam v tomto dílčím aspektu osamocené výpovědi nezl. M. C. je nutno trvat na jeho výslechu kontradiktorním způsobem, neboť stěžovateli se nedostalo spravedlivého procesu, když neměl přiměřenou možnost zpochybnit svědectví nezl. M. C., na němž je v rozhodující míře založeno jeho odsouzení pro trestný čin vraždy.

Vrchní soud v Praze sice formálně naplnil pokyn Ústavního soudu, sám provedl výslech nezl. M. C. a umožnil stranám klást tomuto svědkovi otázky. Tím napravil vadu řízení, kterou vytkl Ústavní soud, což ostatně potvrdilo i následné usnesení Ústavního soudu 12. 8. 2008, sp. zn. IV. ÚS 2900/07. Žádné další důkazy však odvolací soud neprovedl. Nelze pak nevidět, že důkazní stav, jak jej velmi konkrétně popsal a podrobně rozebral Ústavní soud, se následně příliš nezměnil, a pokud ano, pak jednoznačně ve prospěch obv. V. G. st. Odvolací soud dokazování doplnil pouze výslechem nezl. M. C., který svou výpověď radikálně změnil a uvedl, že v rámci neodkladného úkonu nemluvil pravdu, proti obžalovanému nic nemá a v jeho neprospěch vypovídal jen proto, že „nechtěl na policii sedět celý den“. U té vraždy nebyl. K dotazu předsedy senátu, zda obv. G. st. říkal nezletilým, že mají poškozenou zabit, uvedl doslova: „To ne, to já nevím.“ (č. l. 1104). Dále svědek uvedl, že jej nikdo k výpovědi nenaváděl a G. staršího se nebojí.

Při respektování názoru Ústavního soudu by vrchní soud musel uzavřít, že jediným přímým důkazem proti obv. V. G. st. ve vztahu k trestní kvalifikaci vraždy je výpověď nezl. M. C. učiněná ve formě neodkladného úkonu, kterou ovšem svědek sám před soudem II. stupně následně zcela popřel. Je s podivem, že navzdory tomu, jak důkazní situaci vyhodnotil Ústavní soud, Vrchní soud v Praze bez jakékoli reflexe názoru ústavních soudců, prezentovaných ve zrušujícím *nálezu*, pouze zopakoval předchozí vývody nalézacího soudu a své vlastní, to vše navíc po jediné důkazní změně, která ve věci nastala

a která nepochybně směřovala ve prospěch obv. V. G. st. Tím nemá být řečeno, že vrchní soud měl bez dalšího přistoupit k úpravě hmotněprávního posouzení jednání obv. G. st. v intencích nálezu Ústavního soudu, nicméně za této situace bylo zcela namístě reagovat na změněnou výpověď nezl. M. C. např. provedením dalších důkazů, nebo vrácením věci s příslušnými pokyny soudu I. stupně k novému projednání a rozhodnutí. Zvolený postup vrchního soudu však již hraničí se svévolí při hodnocení provedených důkazů, neboť dle mého názoru nelze ignorovat jednoznačně formulovaný právní názor Ústavního soudu v dané věci.

Ústavní soud např. ve svém nálezu ze dne 20. 3. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 4/06, zdůraznil, že v situaci *rei iudicatae* jsou požadavky plynoucí z čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky mnohem přísnější, než v situaci „precedentu“ plynoucího z rozhodování v jiných, byť podobných případech. Při rozhodování následném je tedy soud, kterému věc byla prostřednictvím kasace vrácena k dalšímu řízení, vystaven požadavku přísnějšímu, totiž vázanost nálezem Ústavního soudu promítnout (a plně respektovat) nikoli coby všeobecné vodítko pro rozhodovací praxi, nýbrž jakožto konkrétní povinnost, založenou přímo ve věci posuzované a s konkrétními důsledky pro průběh rozhodované věci.

V materiálně chápaném právním státě je pak i ministr spravedlnosti jako osoba aktivně legitimovaná k podání opravného prostředku podle trestního řádu vázána právním názorem, který v dané trestní věci Ústavní soud nálezem vyslovil. Ocitne-li se rozhodnutí obecného (trestního) soudu v elementárním rozporu s jednoznačným vyjádřením orgánu ochrany ústavnosti, formulovaným na základě důkladného studia spisu a podpořeným doslovnými citacemi z něj, nelze z principiálních důvodů takový stav schvalovat.

Odvolací soud změněné výpovědi nezl. C. neuvěřil a za skutkový základ pro své meritorní rozhodnutí vzal obsah výpovědi původní, kterou sice bylo možné svědkovi předestřít, nicméně po rozhodnutí Ústavního soudu zůstává nepopiratelným faktem, že sama o sobě nemohla být spolehlivým podkladem pro tvorbu skutkových závěrů. Vrchní soud hodnotil obě objektivně protichůdné výpovědi nezl. C. v intencích volné úvahy dle § 2 odst. 6 tr. řádu, ale dospěl k závěru, který není udržitelný a podle všeho též odporuje pravidlům formální logiky, zejména zásadě dostatečného důvodu (*principium rationis sufficiens*) upravující požadavek, aby každý soud, o jehož platnosti má být adresát přesvědčen, byl zaručen spolehlivým důvodem. Zde měl soud k dispozici dvě různé výpovědi, z nichž pouze druhá byla provedena kontradiktorním a tedy ústavně konformním způsobem, přesto se odvolací soud ve všech ohledech, jež obv. G. st. usvědčují z vraždy, bezvýhradně přiklonil k obsahu výpovědi provedené jako neodkladný úkon, aniž by tento závěr opřel o rozumný a spolehlivý důvod. Okolnosti případu (přeprava nezletilých a vyčkávání, převzetí odcizených peněz) nemohou být dostatečným důvodem k tomu, aby soud uvěřil té verzi skutkového děje, kterou nikdo z dalších svědků výslovně nepotvrdil (instruktáž G. st. k usmrcení poškozené, když se bude bránit).

Na psychický vztah obviněného k jednání, jež fakticky vykonal někdo jiný, nelze usuzovat mechanicky podle nastalého následku, jak to evidentně soudy učinily, ale v rámci dokazování subjektivní stránky je nutno zaměřit pozornost na možnou diferenci mezi představami nepřímého pachatele a vnímáním osob, které hodlá využít k realizaci kriminálního projektu. Soudy neadekvátně reagovaly na tu část obhajoby, v níž obviněný tvrdí, že ze strany nezletilců jakožto „živých nástrojů“ nepřímého pachatele G. st. došlo k tzv. excesu, tj. svévolnému vybočení z obsahu jeho instrukcí a k realizaci závažnějšího trestného činu než byl ten, k němuž je obv. V. G. st. prokazatelně instruoval. Teorie trestního práva zná exces při spolupachatelství a exces při účastenství na trestném činu, podle mého názoru však obdobně lze připustit rovněž exces při nepřímém pachatelství, a to ze strany osoby, která byla využita a sama není trestně odpovědná pro nedostatek věku, popř. nejedná zaviněně.

K tomuto závěru ostatně nakonec odvolací soud v dané věci dospěl, když z podnětu odvolání obv. V. G. st. zmínil právní kvalifikaci skutku odebráním (jediné) okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby ve smyslu § 219 odst. 2 písm. b) tr. zákona (spáchání činu zvláště surovým nebo trýznivým způsobem). Z toho důvodu spolupachatel V. G. ml. byl uznán vinným podle přísnější trestněprávní kvalifikace, stejně tak je přísnější právní kvalifikace činu jinak trestného, kterého se dopustili nezletilí T., C., H., K. a P. G. ml., a sice § 219 odst. 1, 2 písm. b), h) tr. zákona. Odvolací soud naznal, že nelze prokázat srozumění obv. V. G. st. s tím, že poškozená bude usmrcována zvláště surovým nebo trýznivým způsobem. Vrchní soud tedy exces připustil, byť jej takto výslovně v odůvodnění neoznačil. Existuje přitom řada okolností, které vyvracejí nebo alespoň oslabují přesvědčivost závěru o subjektivní stránce na straně obv. V. G. st. a nasvědčují tomu, že exces „živého nástroje“ z prokazatelných instrukcí nepřímého pachatele byl podstatně širší, než jak jej uznal odvolací soud.

Odsuzující rozhodnutí je založeno na přesvědčení, že psychický vztah obviněného G. st. ke smrtelnému následku rozhodně nebyl tzv. pravou lhostejností, nýbrž šlo o děj, který si mohl představit jako možný a s nímž byl předem srozuměn a současně nemohl počítat s žádnou konkrétní okolností, která by mohla následku zabránit. Co si mohl obviněný v dané situaci představovat, je třeba posuzovat v souvislosti s jeho kriminální zkušeností a obvyklým modem operandi jeho trestné činnosti. Obv. V. G. st. měl sice významnou trestní minulost, byl opakovaně ve výkonu trestu odnětí svobody, ovšem dle opisu evidence Rejstříku trestů se dopouštěl výhradně krádeží, porušování domovní svobody, rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví a opilství (č. l. 629-630). Pokyn k případnému usmrcení by zřetelně vybočoval z jeho vlastní kriminální zkušenosti. Skutkový závěr o instruktáži k vraždě se jeví jako nepravděpodobný, neboť by směřovala k mnohem těžšímu trestnému činu, navíc násilnému, který obv. G. st. nikdy neměl ve svém kriminálním „repertoáru“.

Vyřizující soudy nevzaly dostatečně v úvahu, že pro dosažení účelu trestného činu objektivně nebylo zapotřebí poškozenou vystavit tak brutálnímu násilí. Šlo o osaměle žijící, přestárlou ženu, bez reálné možnosti aktivně se bránit. Skupina šesti dětských pachatelů si mohla např. rozdělit úkoly a získat peníze lstí, odvedením pozornosti poškozené, nebo část z nich mohla poškozenou přidržovat, znehybnit anebo jí uzamknout v některé místnosti a nerušeně prohlédat zbytek domu, případně použít pohružek nebo násilí menší intenzity. S ohledem na důkazy podchycené ve spise by byl logičtější závěr, že rozhodnutí bodat poškozenou nůžkami a udeřit jí válečkem přišlo impulsivně a bylo zcela iracionální. Motivem celé akce bylo získat předem neznámou sumu peněz, kterou stará osoba mohla v domě přechovávat. Z výpovědí nezletilých lze dovodit, že poškozenou ubili proto, že křičela, a ze strachu z prozrazení, ne proto, že by se nemohli dostat k penězům a násilím si na poškozené vynucovali sdělení, kde je uchovává. Obviněný V. G. st. se s ohledem na svůj podíl na činu nevystavoval žádnému přímému riziku, že bude poškozenou identifikován, proto on osobně neměl dostatečně silný motiv k tomu, aby poškozená byla usmrcena. Za připomínku v této souvislosti stojí i ta část výpovědí nezletilých (P. G., M. K., M. T.), kde hovoří o bezprostřední reakci obv. G. st. na oznámení o ubití poškozené – lze mít pochybnosti, zda popsané vulgární nadávky obviněného jakožto nepřímého pachatele vraždy korespondují se skutkovým závěrem soudů, že právě on v tomto směru před činem nezletilé instruoval.

Podle znaleckého posudku, zpracovaného mj. na nezletilé C., H. a T., mají všechny tyto osoby sklony k patologické lhavosti, k záměrnému účelovému blokování nebo zkreslování skutečnosti, což vyplývá z jejich narušenosti a asociálních rysů chování (č. l. 275). Současně jsou však schopni správně vnímat, pamatovat si a reprodukovat prožité události, včetně vyšetřovaného skutku (č. l. 274). Závěr o lhavosti a účelovosti výpovědí nezletilých přitom nelze používat jen v neprospěch obviněného. Pokud nezl. C. svou prvotní výpověď před soudem popřel (za situace, kdy již nemusel mít strach z pomsty obviněných), pak není

udržitelné, že soud neuvěřil této výpovědi a naopak uvěřil výpovědi původní. To se samozřejmě týká jen dílčí části výpovědi, která se vztahuje k obv. G. staršímu. Pokud by byla pravda, že byla dána jasná instrukce obv. G. st. směrem k usmrcení poškozené, museli by si to pamatovat i ostatní nezletilci, neboť tato jejich schopnost významně narušena není.

Je jistě pravda, že výpovědi obv. V. G. st. i jeho rodinných příslušníků se v průběhu řízení vyvíjely a účelově měnily ve snaze buď trestnímu stíhání uniknout, nebo alespoň vinu zmírnit. Nepřesvědčivě vedený způsob obhajoby obv. G. staršího však nemá vliv na výše uvedené hodnocení důkazního stavu provedené Ústavním soudem; styl a taktiku obhajoby nelze hodnotit jako přitěžující okolnost, zvláště pokud je zřejmé, že obv. V. G. st. se trestného činu dopustil. Provedeným dokazováním se však nepodařilo spolehlivě prokázat, zda vůbec a případně kdo z obviněných G. instruoval nezletilé též k usmrcení poškozené. Výpovědi nezletilých, z nichž žádný není obecně věrohodnou osobou, se obsahově rozcházejí do takové míry, že v žádné smysluplné interpretaci nelze dospět k závěru o prokázání psychického stavu srozumění obv. V. G. st. se smrtelným následkem na straně poškozené. Lze plně souhlasit s vývodem Ústavního soudu, že jediným přímým důkazem, který obv. V. G. st. v dané věci usvědčoval z trestného činu vraždy, byla svědecká výpověď nezl. M. C., realizovaná jako neodkladný úkon, která ovšem byla po zásahu Ústavního soudu nezletilým negována. Z odůvodnění rozhodnutí Vrchního soudu v Praze není seznatelné, z jakých důvodů soud i navzdory této skutečnosti přijal odlišný skutkový závěr, než k jakému dospěl Ústavní soud.

Na základě všech shora uvedených důvodů proto **navrhuji**, aby Nejvyšší soud České republiky:

- 1) podle § 275 odst. 4 tr. řádu přerušil výkon rozhodnutí, proti němuž byla stížnost pro porušení zákona podána,
- 2) podle § 268 odst. 2 tr. řádu vyslovil, že rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 4. 2007, sp. zn. 8 To 20/2007, byl v neprospěch obviněného V. G. staršího porušen zákon v ustanoveních § 219 odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. zákona, a v řízení, které jeho vydání předcházelo, též v ustanovení § 2 odst. 6 tr. řádu, s přihlédnutím k ustanovení čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky,
- 3) podle § 269 odst. 2 tr. řádu napadený rozsudek zrušil a zrušil i všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, jestliže vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla svého podkladu,
- 4) a dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. řádu, tj. přikázal Vrchnímu soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [4 Tz 18/2016](#)